

Huvudman

Brickebergskyrkans skolstiftelse Org.nr. 875003-4491
info@viktoriaskolan.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan 1-9 Viktoriaskolan i Örebro kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Brickebergskyrkans skolstiftelse att senast **fredag den 13 september 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande konfessionella inslag i utbildningen. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Brickebergskyrkans skolstiftelse inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Brickebergskyrkans skolstiftelse ska vidta följande åtgärder

Konfessionella inslag i utbildningen

1. Se till att de konfessionella inslagen under morgonsamlingarna avgränsas från övriga aktiviteter/inslag under dessa, såsom praktisk information om skoldagen och andra icke-konfessionella inslag. Huvudmannen ska i sin redovisning till Skolinspektionen inkomma med en skriftlig redogörelse för hur huvudmannen säkerställer att de konfessionella inslagen i morgonsamlingen avgränsas från andra aktiviteter/inslag under dessa. Denna dokumentation ska ges in i samband med huvudmannens redovisning till Skolinspektionen senast den 13 september 2024. (1 kap. 7 b § skollagen)

2. Se till att samtliga elever är införstådda med att de helt kan utebli från konfessionella inslag i utbildningen. Huvudmannen ska vid minst ett tillfälle före den 13 september 2024 se till att informera vårdnadshavare och elever samt lärare och övrig skolpersonal om att deltagande i konfessionella inslag i utbildningen är frivilligt och om möjligheten att utebli. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges in i samband med huvudmannens redovisning till Skolinspektionen senast den 13 september 2024. (1 kap. 7 b och 10 §§ skollagen)

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser att undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund och att undervisningen är icke-konfessionell.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:2780) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har våren 2024 inlett en tillsyn av Viktoriaskolan i Örebro kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Viktoriaskolan följer gällande bestämmelser om konfessionella inslag i utbildningen respektive undervisningen samt att undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 3 och 4 april 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. informationsbladet Skola på kristen grund och lärarnas årsplaneringar för undervisning i samhälls- och naturorienterande ämnen, kristendom samt planering för avsnitt som behandlar ämnesområdet sexualitet, samtycke och relationer. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap.

8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Konfessionella inslag i utbildningen

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Avgränsning

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn framgår att det förekommer flera tillfällen där konfessionella inslag kan förekomma i utbildningen. Bland annat morgonsamling och tackbön innan maten. Detta framgår även av informationen i det informationsblad, Viktoriaskolan - Skola på kristen grund, som enligt rektorn skickas ut till alla vårdnadshavare en gång om året vid skolstart.

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn framgår att varje skoldag börjar med en morgonsamling där det för de yngre eleverna alltid förekommer konfessionella inslag och där det för de äldre eleverna kan förekomma konfessionella inslag, beroende på vilken lärare eleverna har. Lärare, elever och rektorn berättar att i samband med morgonsamlingen kan läraren läsa en text ur eller med koppling till Bibeln och därutöver kan lärare och elever sjunga en sång med kristet budskap och be tillsammans. Av intervjuerna framgår vidare att morgonsamlingen förutom konfessionella inslag även kan innehålla praktiska delar som genomgång av almanackan för de yngre eleverna eller information till eleverna om planering av skoldagen eller skolveckan. I samband med morgonsamling bedrivs också, enligt lärare och rektorn, ett värdegrundsarbete för att stärka eleverna, öka respekten för varandra och skapa goda medmänniskor.

Frivillighet

Av intervjuer med både elever och lärare framgår att alla elever ska vara närvarande vid morgonsamlingen men att det är frivilligt att delta i bön. Detta framgår också av det informationsblad som skickas ut till alla elever och vårdnadshavare en gång per år. Där står det att "...Alla elever är närvarande i rummet. De som önskar deltar aktivt i bönen, övriga tar en egen stund för reflektion inför dagen...."

Enligt lärare och rektorn så ingår inte morgonsamlingen som startar kl. 8.00 i undervisningen utan ligger innan ordinarie undervisningstid som startar kl. 8.05 eller 8.10. De yngre eleverna uppger emellertid i intervjun att de alltid börjar dagen med att läsa tyst ett tag innan morgonsamlingen börjar. Vid en morgonsamling på högstadiet som Skolinspektionen observerade i samband med besöket så startade

lektionen kl. 8.00 och avbröts kl. 8.10 av en kort bön och därefter återupptogs undervisningen igen. Enligt klassschemat började lektionen kl. 8.05 den dagen.

Vidare har de yngre eleverna en tackbön inför måltider. Vid det tillfälle Skolinspektionen observerade låg denna efter att lektionen slutat och innan måltiden startade. De yngre eleverna berättar i intervjun att alla elever måste vara med på tackbönen och om det är någon elev som inte är med så börjar läraren om med bönen tills alla elever deltar. I den information som går ut till vårdnadshavarna står att "Inför lunchmåltiden (och andra måltider) tackar vi för att vi har mat, de som önskar deltar aktivt i en tackbön (åk f-3)". Huvudmannen uppger vid kommunikeringen av tjänsteanteckningen att skolan brustit i att efterleva rutinen gällande tackbön, då det framgår av skolans rutin att tackbön ska vara frivilligt.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att med konfessionell inriktning avses inriktning på verksamhet som innebär att det där förekommer konfessionella inslag. Med konfessionella inslag avses bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag. (1 kap. 3 § skollagen)

Av skollagen framgår också att om huvudmannen för en fristående skola, en fristående förskola eller ett fristående fritidshem har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med vissa angivna begränsningar. (1 kap. 7 a § skollagen)

Vidare framgår av skollagen att deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn eller elever är införstådda med detta. Vidare framgår att ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten. Om ett barn eller en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller sådana inslag. (1 kap. 7 b § skollagen)

Vidare framgår av skollagen att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas. Barnet ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (1 kap. 10 § skollagen)

Av förarbetena till ovannämnda bestämmelser i skollagen framgår att formuleringen ”bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion” avser religionsutövande som ligger nära religionsfrihetens kärna enligt regeringsformen. Inslag som omfattas är t.ex. trosbekännelse, bön och predikan. Betydelsefullt kan också vara i vilket sammanhang en handling sker. Även sjungande av religiösa sånger eller recitation av religiösa texter kan innebära bekännande eller förkunnande beroende på ordalydelsen och omständigheterna när detta utförs. (prop. 2021/22:157, sid 109)

Av förarbetena framgår vidare att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn respektive elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt och att detta t.ex. kan innebära att muntliga förtydliganden kan behöva göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. För att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt att utebli från det konfessionella inslaget. När det är fråga om ett konfessionellt inslag som innebär ett arrangemang från huvudmannens sida där det konfessionella inslaget ingår som en del i arrangemanget, t.ex. en traditionell måltid, måste det, om kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas, alltid finnas ett alternativt arrangemang om barn och elever inte vill vara med på det arrangemang som har konfessionella inslag. I så fall kan huvudmannen genom att be vårdnadshavarna och eleverna att ge besked i förväg om barnet eller eleven avser att delta i det arrangemang som innehåller konfessionella inslag anpassa sina åtgärder efter önskemålen. Om alla barn eller elever tackar ja, behöver något alternativ inte förberedas. (prop. 2021/22:157, sid 51 och 114–115)

Av förarbetena framgår vidare att ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Ett exempel är att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling där information om dagens aktiviteter ska lämnas. Huvudmannen kan istället skilja mellan en morgonstund med ett konfessionellt inslag, t.ex. bön, som det är frivilligt att delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som syftar till att lämna information om dagens verksamhet. Det är viktigt att frivilligheten blir reell och att huvudmannen säkerställer att de elever som väljer att avstå från ett konfessionellt inslag inte exkluderas från gemenskapen eller på andra sätt drabbas av negativa konsekvenser. (prop. 2021/22:157, sid 115)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Viktoriaskolan brister i att leva upp till skollagens krav när det gäller att konfessionella inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Vidare bedömer Skolinspektionen att det på Viktoriaskolan förekommer konfessionella inslag där det inte är frivilligt för eleverna att delta. Även detta är en brist.

Avgränsning

Av Skolinspektionens utredning framgår att det vid morgonsamlingar på Viktoriaskolan kan förekommer konfessionella inslag i form av bön. Skolinspektionen bedömer att morgonsamlingarna är att betrakta som en aktivitet i utbildningen som inte är undervisning. Det är tillåtet att ha konfessionella inslag i utbildningen vid en fristående skola som har fått godkännande att bedriva utbildning med konfessionell inriktning, vilket Viktoriaskolan har, men deltagande i konfessionella inslag måste då vara frivilligt och övriga krav som ställs i skollagen vara uppfyllda. För att underlätta det frivilliga deltagandet ska de konfessionella inslagen som huvudregel avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen.

Av Skolinspektionens utredning framgår att det under morgonsamlingar vid Viktoriaskolan förekommer en blandning av praktisk information, genomgång av dagens schema och aktiviteter, genomgång av nästföljande lektion, tyst läsning och delar av skolans värdegrundsarbete samt konfessionella inslag bland annat i form av bön. Av skollagen framgår att ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Det är endast om det inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorad, som undantag får göras för detta. I förarbetena anges uttryckligen att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling där information om dagens aktiviteter ska lämnas. Istället föreslås att huvudmannen skiljer mellan en morgonstund med konfessionellt inslag, till exempel bön, som det är frivilligt att delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som exempelvis syftar till att lämna information om dagens verksamhet. Det har inte framkommit något som talar för att det inte skulle vara möjligt att avgränsa de konfessionella inslagen som förekommer under morgonsamlingar vid Viktoriaskolan från övriga inslag under morgonsamlingar, utan att syftet med dessa går förlorat. En sådan undantagssituation som skulle tillåta avsteg från kravet att konfessionella inslag ska avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen, föreligger därför inte.

Skolinspektionen konstaterar mot ovanstående bakgrund att kravet på att konfessionella inslag ska vara avgränsade från andra aktiviteter i utbildningen inte är uppfyllt vid Viktoriaskolan.

Frivillighet

Av genomförda intervjuer och inskickad dokumentation framgår att skoldagen på Viktoriaskolan i alla årskurser inleds med morgonsamling. Av huvudmannens skriftliga information framgår att alla elever ska närvara vid morgonsamlingarna men att det är frivilligt att delta aktivt i de konfessionella inslagen, exempelvis bön. Att det är obligatorisk närvaro vid morgonsamlingarna men frivilligt att delta i exempelvis

bön bekräftas i samtliga genomförda intervjuer med elever och lärare. För de elever som inte vill vara med under de konfessionella inslagen vid morgonsamlingen erbjuds inte något annat alternativ än att vara kvar i rummet och låta bli att lyssna eller be.

Av förarbetena framgår att elever, för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas, alltid ska ha rätt att utebli från konfessionella inslag eller, för det fall att ett konfessionellt inslag inte kan avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen, få ta del av en likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag. Med nuvarande upplägg där det är obligatoriskt att delta i morgonsamlingen ges eleverna inte någon sådan möjlighet. Möjligheten för eleverna att utebli från de konfessionella inslagen försvåras också genom att det under morgonsamlingarna ges praktisk information som eleverna riskerar att inte får del av om de uteblir från morgonsamlingen. Kravet på att det ska vara frivilligt att delta i konfessionella inslag kan därför inte anses uppfyllt såvitt avser de konfessionella inslagen under morgonsamlingarna.

Vidare framgår av genomförda intervjuer och inskickad dokumentation att de yngre eleverna på Viktoriaskolan även har en tackbön inför måltider. De yngre eleverna uppfattar att det är obligatoriskt att delta i denna bön. Av skollagen framgår att deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt, vilket innebär att elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ska ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget. Eftersom deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt behöver huvudmannen också försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med detta. För att frivilligheten att delta i konfessionella inslag ska bli reell även för yngre elever behöver eleverna veta om att det finns en frivillighet när det gäller att delta i tackbönen inför maten och lärare måste också i praktiken hantera inslaget som frivilligt. Eftersom eleverna inte vet om att det finns en frivillighet i att delta i tackbönen inför måltider så kan kravet på att det ska vara frivilligt att delta i konfessionella inslag inte anses uppfyllt.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Brickebergskyrkans skolstiftelse verksamhet vid Viktoriaskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller konfessionella inslag i utbildningen. Det finns därför skäl att förelägga Brickebergskyrkans skolstiftelse att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Undervisning och lärande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund

Rektorn och samtliga lärare som intervjuats uppger att undervisningen på skolan följer och omfattar aktuella ämnens syfte och centrala innehåll. Av intervjuer med elever, lärare och rektorn samt av de läsårsvisa ämnesplaneringarna i natur- och samhällsorienterande ämnena för åk 1-3, religion i årskurserna 6-7, samhällskunskap i årskurserna 6-9 samt biologi i årskurserna 7-9 som Skolinspektionen har fått ta del av, framgår att undervisningen följer och omfattar aktuella ämnens syften och centralt innehåll. Det framgår också av intervjuerna och av dokumentationen att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer behandlas i elevernas utbildning i olika ämnen.

Lärarna och rektorn uppger att planering av undervisningen bland annat sker i matriser och i skolans digitala system vilket är ett sätt att säkerställa att kursernas innehåll struktureras och täcks in. Av lärar- och elevintervjuerna framgår att lärarna inte undviker några moment i undervisningen som skulle kunna vara kontroversiella. Rektorn uppger att han följer upp att undervisningen omfattar ämnets syfte och centrala innehåll både informellt och formellt exempelvis genom att delta på arbetslagsträffar och genom att vara ute på lektioner men också genom att lära känna både elever och lärare och vara med i samtal om undervisningens innehåll och utformning.

Lärare uppger att de utgår från kursplanen i aktuellt ämne och att de har läromedel, både tryckta och i digital form, som utgår från läroplanen och som kommer från större välkända läromedelsföretag och att detta säkerställer att undervisningen blir allsidig och saklig och vilar på vetenskaplig grund.

Undervisningen är icke-konfessionell

Av intervjuer med både elever och lärare framgår att undervisningen är fri från konfessionella inslag. Det framgår också att undervisningen är utformad så att alla elever kan delta i diskussioner och att lärarna är öppna för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram.

Både elever och lärare uppger att i ämnena religion och samhällskunskap likväl som i skolans val – Kristendom, framhålls betydelsen av personliga ställningstaganden och ges möjligheter till sådana bland annat inom områdena etik och livsfrågor samt individer och gemenskap. Vidare framgår att eleverna får undervisning i exempelvis evolutionsteorin inom ämnet biologi och att de arbetar med källkritik bland annat

inom ämnet samhällskunskap. Detta bekräftas av den dokumenterade planeringen för undervisningen som Skolinspektionen fått del.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. (1 kap. 5 § skollagen)

Av skollagen framgår att undervisningen vid fristående skolor ska vara icke-konfessionell. (1 kap. 7 § skollagen)

Av skolförordningen (2022:280) framgår att för grundskolan gäller en läroplan enligt 1 kap. 11 § första stycket skollagen. Läroplanen finns i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Av 3 § samma förordning framgår att kursplaner för grundskolans ämnen ingår i läroplanen och att kursplanerna kompletteras av kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier. (9 kap 1 § skolförordningen)

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår att undervisningen ska vara saklig och allsidig. (Lgr 22, 1. Skolans värdegrund och uppdrag) Av läroplanen framgår vidare bland annat det syfte och centrala innehåll som undervisningen i respektive ämne ska följa och omfatta. (Lgr 22, 5. Kursplaner)

I förarbetena till skollagen anges bland annat att arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Vidare anges att utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, självklart vilar på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Enligt förarbetena tydliggör formuleringen också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. (Prop. 2009/10:165 s. 224 f.)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Brickebergskyrkans skolstiftelse brutit mot bestämmelserna i denna del när det gäller undervisning och lärande. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet är fattat av utredaren Christina Hjalmarsson.

Utredaren Fredrik Johansen har varit föredragande i ärendet.

I ärendets handläggning har även utredare Ingela Djurberg medverkat